Saydullayeva. A. R.
Farg`ona davlat universiteti Pedagogika kafedrasi katta o‘qituvchisi p.f.b.f.d.(PhD)

TALABALARNING IJTIMOIY FAOLLIGINI SHAKLLANTIRISHDA ETNOPEDAGOGIK RESURSLARDAN FOYDALANISHNING IMKONIYATLARI

Annotatsiya Ushbu tezisda talabalarning ijtimoiy faolligini shakllantirish jarayonida etnopedagogik resurslardan foydalanishning nazariy va amaliy imkoniyatlari chuqur o‘rganiladi. Tadqiqotda etnopedagogik resurslarning asosiy turlari, ularning ta’lim jarayonidagi roli, shuningdek, ijtimoiy faollikni rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, mazkur resurslarni samarali qo‘llash orqali talabalar orasida milliy qadriyatlar, madaniy identifikatsiya va ijtimoiy mas’uliyatni mustahkamlash imkoniyatlari ko‘rsatib beriladi. Tezisda etnopedagogik resurslarning ta’lim jarayoniga integratsiya qilinishi va interaktiv metodlar orqali qo‘llanilishi tavsiya etiladi.

Kalit so‘zlar: etnopedagogik resurslar, ijtimoiy faollik, milliy qadriyatlar, madaniy identifikatsiya, ta’lim jarayoni, interaktiv metodlar

Аннотация В данной работе подробно рассматриваются теоретические и практические возможности использования этнопедагогических ресурсов для повышения социальной активности студентов. Исследование анализирует основные виды этнопедагогических ресурсов, их роль в образовательном процессе и значение для формирования социальной активности. Также показано, как эффективное применение этих ресурсов может укрепить национальные ценности, культурную идентичность и социальную ответственность студентов. Работа подчеркивает необходимость интеграции этнопедагогических ресурсов в образовательные программы и рекомендует их использование через интерактивные методы для стимулирования активного обучения.

Ключевые слова: этнопедагогические ресурсы, социальная активность, национальные ценности, культурная идентичность, образовательный процесс, интерактивные методы

Abstract This thesis thoroughly examines the theoretical and practical opportunities of using ethnopedagogical resources to enhance students' social activity. The study analyzes the main types of ethnopedagogical resources, their role in the educational process, and their significance in developing social engagement. It also demonstrates how the effective use of these resources can strengthen students’ national values, cultural identity, and social responsibility. The thesis highlights the integration of ethnopedagogical resources into educational programs and recommends their application through interactive methods to foster active learning.

Keywords: ethnopedagogical resources, social activity, national values, cultural identity, educational process, interactive methods

Zamonaviy ta’lim tizimida talabalarning ijtimoiy faolligi ularning shaxsiy, madaniy va ijtimoiy rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Ijtimoiy faol talaba nafaqat o‘z bilim va ko‘nikmalarini oshiradi, balki jamiyatda mas’uliyatli ishtirok etadi, ijtimoiy munosabatlarni mustahkamlaydi va jamoaviy ishlarda samarali qatnashadi. Shuningdek, ijtimoiy faollik talabalarning liderlik qobiliyati, muloqot ko‘nikmalari, muammolarni hal qilish va jamoaviy qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Talabalarning ijtimoiy faolligi, shuningdek, ularning shaxsiy motivatsiyasi, axloqiy va madaniy qadriyatlari, jamiyatdagi o‘z o‘rnini anglash kabi omillar bilan bevosita bog‘liqdir.

Etnopedagogik resurslar bu talabalarga milliy, madaniy va tarixiy qadriyatlarni o‘rgatish, ularni o‘zlashtirish va ijtimoiy faollikka rag‘batlantirish imkonini beruvchi materiallar va metodik vositalardir. Bular orasida milliy an’analar, folklor, etnik o‘yinlar, madaniy meros ob’ektlari, tarixiy yodgorliklar va mahalliy urf-odatlar mavjud. Ushbu resurslar nafaqat bilim berishga xizmat qiladi, balki talabalarni madaniy meros bilan tanishtiradi, ularning milliy identifikatsiyasini mustahkamlashga yordam beradi va jamoaviy muhitda faol bo‘lishga rag‘batlantiradi.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, etnopedagogik resurslardan foydalanish talabalar orasida ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish, madaniy qadriyatlarni hurmat qilish, muammolarni jamoaviy hal qilish va ijtimoiy faoliyatga doimiy rag‘bat yaratishda samarali vosita hisoblanadi[15]. Shu nuqtai nazardan, etnopedagogik resurslarni ta’lim jarayoniga tizimli ravishda integratsiya qilish nafaqat talabalarining ijtimoiy faolligini oshiradi, balki ularning shaxsiy rivojlanishi, milliy va madaniy ongini shakllantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Ta’lim jarayonida etnopedagogik resurslardan foydalanishning samarali mexanizmlari o‘quvchilarning bilim olish motivatsiyasini oshirish, ularning ijodiy va innovatsion fikrlashini rivojlantirish, shuningdek, inklyuziv va kollaborativ ta’lim muhitini yaratish bilan bog‘liqdir. Shu bilan birga, etnopedagogik resurslarning interaktiv metodlar orqali qo‘llanilishi talabalarni faol ishtirok etishga, o‘z fikrini erkin bildirishga va madaniy hamda ijtimoiy qadriyatlarni qadrlashga rag‘batlantiradi.

Natijada, etnopedagogik resurslardan foydalanish talabalarning ijtimoiy faolligini shakllantirishning nafaqat samarali, balki zamonaviy ta’lim sharoitida dolzarb va zarur yo‘llaridan biri sifatida e’tirof etiladi.

Etnopedagogik resurslardan foydalanish talabalarning ijtimoiy faolligini shakllantirishda samarali vosita sifatida e’tirof etiladi. Chunki etnopedagogika o‘zida xalqning boy ma’naviy, axloqiy va madaniy tajribasini mujassam etadi hamda uni yosh avlod tarbiyasiga tatbiq etish orqali shaxsning ijtimoiylashuv jarayonini tabiiy va mazmunli tarzda qo‘llab-quvvatlaydi. Talabalarning ijtimoiy faolligini oshirishda bu resurslardan foydalanish nafaqat ta’lim mazmunini

[15] Xodjayev B.X. Pedagogik aksiologiya. – T.: “Fan va texnologiya”, 2012. – B.215.

boyitadi, balki ularning dunyoqarashi, milliy o‘zlikni anglash hissi va ijtimoiy mas’uliyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

Etnopedagogik resurslar orqali talabalarda o‘z xalqining an’analariga hurmat, o‘z madaniyatiga sadoqat va boshqa millatlar qadriyatlariga bag‘rikeng munosabat shakllanadi. Bu esa ijtimoiy hamjihatlik va tolerantlik muhitini yaratishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Masalan, ta’lim jarayonida milliy urf-odatlar, xalq og‘zaki ijodi namunalaridan, tarixiy shaxslar hayoti va faoliyatidan foydalanish talabalarni milliy g‘urur va vatanparvarlik ruhida tarbiyalaydi.

Shuningdek, etnopedagogik resurslardan foydalanish talabalarning ijtimoiy loyihalarda, madaniy tadbirlarda, ko‘ngilli faoliyatlarda faol ishtirok etishiga turtki beradi. Bunday faoliyatlar davomida ular jamoaviy ishlash, liderlik qilish, muloqotga kirishish, muammolarni birgalikda hal etish kabi ko‘nikmalarni shakllantiradi. Natijada talabalar o‘zini jamiyatning faol a’zosi sifatida his etadi, ijtimoiy hayotda o‘z o‘rnini topa boshlaydi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar, xususan, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim, kompetensiyaviy yondashuv va interfaol metodlar bilan uyg‘unlashgan etnopedagogik resurslar ijtimoiy faollikni yanada samarali shakllantirish imkonini beradi. Misol uchun, xalq an’analariga asoslangan o‘yinlar, folklor asosidagi treninglar, etnografik ekspeditsiyalar, muzey darslari yoki milliy qadriyatlarni o‘rganishga bag‘ishlangan loyihalar orqali talabalar nafaqat bilim oladilar, balki o‘z madaniy ildizlarini his etadilar va jamiyatda faol pozitsiya egallashni o‘rganadilar.

Shu bilan birga, etnopedagogik yondashuv ta’lim muassasalarida ijtimoiy-psixologik muhitni yaxshilashga ham xizmat qiladi. O‘qituvchi va talaba o‘rtasida hamkorlik, o‘zaro hurmat va ishonch muhiti yaratiladi, bu esa ijtimoiy faollikni tabiiy ravishda oshiradi. Shunday qilib, etnopedagogik resurslardan oqilona va tizimli foydalanish talabalarda ijtimoiy faollikni rivojlantirishning muhim pedagogik sharti hisoblanadi.

Yuqoridagi tahlillar va fikrlar asosida aytish mumkinki, etnopedagogik resurslar zamonaviy ta’lim jarayonining ajralmas tarkibiy qismi bo‘lib, ular orqali talabalarda nafaqat ijtimoiy faollik, balki milliy ong, madaniy qadriyatlar va ijtimoiy mas’uliyatni shakllantirish imkoniyati yuzaga keladi. Bunday resurslar ta’lim jarayonini insonparvarlashtirish, madaniy xilma-xillikka hurmat ruhida tashkil etish hamda talabalarni milliy o‘zlikni anglash asosida ijtimoiy faollikka undashda muhim vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Etnopedagogik yondashuv asosida o‘qitish jarayonida talabalar milliy qadriyatlarni amalda qo‘llashni o‘rganadi, jamoada ishlash madaniyatini egallaydi, o‘z fikrini erkin bayon etish va boshqalar fikriga hurmat bilan yondashishni o‘zlashtiradi. Bu esa ularni nafaqat bilimli, balki ijtimoiy faol, mas’uliyatli va yetuk shaxs sifatida shakllantiradi. Shu bilan birga, etnopedagogik resurslarni samarali joriy etish uchun ta’lim muassasalari, pedagoglar va talabalar o‘rtasida uzviy hamkorlikni yo‘lga qo‘yish zarur. Bu jarayonda ta’lim dasturlariga etnopedagogik mazmundagi fanlar, modullar yoki amaliy mashg‘ulotlarni kiritish, milliy madaniyat va xalq ijodiga asoslangan trening, seminar va ma’naviy-ma’rifiy tadbirlarni muntazam o‘tkazish, ta’lim jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalari bilan birgalikda etnopedagogik materiallardan foydalanish, talabalarni ijtimoiy loyihalar, xalq urf-odatlari va an’analarini o‘rganishga yo‘naltirilgan faoliyatlarga jalb etish

muhim ahamiyat kasb etadi. Umuman olganda, etnopedagogik resurslardan foydalanish talabalarning ijtimoiy faolligini shakllantirishning innovatsion, insonparvar va milliy qadriyatlarga asoslangan yondashuvi bo‘lib, u nafaqat ta’lim samaradorligini oshiradi, balki jamiyatda faol, tashabbuskor, ma’naviy yetuk yoshlarni tarbiyalashga xizmat qiladi. Shunday qilib, bugungi ta’lim jarayonida etnopedagogik yondashuvni keng qo‘llash bu nafaqat o‘qituvchining metodik mahoratini yuksaltiradi, balki talabaning shaxsiy rivojlanish yo‘lida mustahkam asos bo‘lib xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI :

1. HasanboyevaO., Xodjayev B. Etnopedagogika asoslari. – T.: “Fan va texnologiya”, 2019. – B. 212.
2. Karimova V., Saidov A. Etnopedagogik yondashuv va talabalarning madaniy kompetensiyasini rivojlantirish. – T.: “Ilm Ziyo”, 2022. – B. 94.
3. Mardonov I. Talabalarning ijtimoiy faolligini shakllantirishda milliy merosning o‘rni. – T.: “Ilm-Ziyo”, 2022. – B. 132.
4. Qodirova N. Zamonaviy ta’lim tizimida etnopedagogik resurslardan foydalanishning ahamiyati. – T.: “Ta’lim taraqqiyoti” jurnali, №3, 2023. – B. 58–63.
5. To‘raeva D. Talabalarda ijtimoiy faollikni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari. – T.: O‘zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2020. – B. 185.
6. UNESCO. Education for Sustainable Development: Cultural Diversity and Ethnopedagogical Approaches. – Paris: UNESCO Publishing, 2020. – P. 210.
7. Xolbekov A. Milliy qadriyatlar asosida ta’lim jarayonini tashkil etishning didaktik asoslari. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2021. – B. 168.
8. Xodjayev B.X. Pedagogik aksiologiya. – T.: “Fan va texnologiya”, 2012. – B.215.